MAHRATTA CHAMBER OF COMMERCE, INDUSTRIES AND AGRICULTURE

MSME

मार्गदर्शक पुस्तिका

केंद्र आणि राज्य सरकारच्या सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योगांसाठी (MSME) असलेल्या विविध योजनांची समग्र माहिती पुस्तिका

MSME
मार्गदर्शक पुस्तिका

केंद्र आणि राज्य सरकारतर्फे सूक्ष्म, लघु आणि
मध्यम उद्योगांसाठी (MSME) कार्यान्वित
असलेल्या विविध योजनांची
समग्र माहिती पुस्तिका

एमसीसीआयए (MCCIA) बद्दल

मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स, इंडस्ट्रीज अँड ॲग्रिकल्चर (एमसीसीआयए - MCCIA) हे स्वातंत्र्यापूर्वी स्थापन झालेले भारतातील सर्वात जुन्या 'चेंबर ऑफ कॉमर्स'पैकी एक आहे. या क्षेत्रातील आणि त्यापलीकडील पुणे आणि इतर विभागातील औद्योगिक व आर्थिक वाढीला चालना देण्यासाठी १९३४ मध्ये एमसीसीआयएची स्थापना करण्यात आली. एमसीसीआयए हे व्यवसाय, उद्योग आणि उद्योजकांसाठी सहकार्य करण्यासाठी, ज्ञानाची देवाणघेवाण करण्यासाठी आणि आर्थिक विकासाला गती देण्यासाठी एक व्यासपीठ म्हणून काम करते.

मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स, इंडस्ट्रीज अँड ॲग्रिकल्चर एकवीस समित्यांमार्फत विविध क्षेत्रांतील उद्योगांच्या विकासासाठी कार्यरत आहे.

गेल्या काही वर्षांत, एमसीसीआयएने औद्योगिक परिसंस्था (Industrial Ecosystem) मजबूत करण्यासाठी नेतृत्वाची भूमिका बजावली आहे. संस्थेने वाहन उद्योग, इलेक्ट्रॉनिक्स आणि अन्न प्रक्रिया क्षेत्रात 'सामायिक सुविधा केंद्रे' (Common Facility Centres) उभारली आहेत. संस्थेने प्रभावी धोरणांच्या पाठपुराव्यामुळे औद्योगिक धोरण, परकीय व्यापार, आयटी आणि आयटीईएस (IT & ITeS), इलेक्ट्रिक वाहने, संरक्षण क्षेत्रातील स्वदेशीकरण, इलेक्ट्रॉनिक्स, कृषी, अन्न प्रक्रिया, स्टार्ट-अप्स आणि हरित ऊर्जा यांसारख्या क्षेत्रांत आणखी सक्रिय सहभाग संस्थेने घेतला आहे.

उद्योजकांचे आणि त्यांच्या अधिकारांचे तसेच कर्मचारी वर्गाची क्षमता विकास हा एमसीसीआयएच्या कार्याचा मुख्य गाभा आहे. महाराष्ट्र राज्य लघु उद्योग विकास महामंडळ (MSSIDC) सोबत अंमलबजावणी संस्था म्हणून काम करताना, चेंबरच्या वित्तपुरवठा, बौद्धिक संपदा आणि अधिकारी/कर्मचारी पुरवठ्यासाठी माहिती डिजिटल कर्ज, शाश्वततेचा विकास (Sustainability), वेंडर डेव्हलपमेंट, आयपीआर (IPR) आणि इतर विषयांवर कार्यशाळा चेंबर आयोजित करते. २०२४-२५ या वर्षात, संस्थेने महाराष्ट्रातील सर्व ३६ जिल्ह्यांमध्ये ३७७ कार्यक्रम आयोजित केले, ज्याचा लाभ सुमारे १२,००० उद्योजक आणि व्यावसायिकांना झाला.

समावेशकतेवर विशेष भर देत, एमसीसीआयएने महिला उद्योजकांसाठी 'सेंटर ऑफ एक्सलन्स फॉर वूमन आंत्रप्रेन्युअर्स' (CEWE) सुरू केले आहे. या माध्यमातून तज्ज्ञांचा सल्ला आणि नेटवर्किंगद्वारे महिलांच्या नेतृत्वाखालील उद्योगांचे संवर्धन केले जाते.

नऊ दशकांहून अधिक काळाचा वारसा पुढे नेत, एमसीसीआयए स्टार्ट-अप्स, एमएसएमई (MSMEs) आणि इतर उद्योगांचे सक्षमीकरण करण्यासाठी कटिबद्ध आहे. स्पर्धात्मकता वाढवणे, नावीन्यपूर्णतेला प्रोत्साहन देणे आणि महाराष्ट्र राज्याचे उद्योग व उद्यमशीलतेतील अग्रगण्य स्थान बळकट करणारी धोरणे घडवणे आख्यायिकेतील भूमिका सादर करण्यात आमची संस्था कार्यरत आहे.

अनुक्रमणिका

भारतातील MSMEs साठी उपलब्ध योजना

- **योजना १ :** प्रधानमंत्री मुद्रा योजना (PMMY) ४
- **योजना २ :** प्रधानमंत्री रोजगार निर्मिती कार्यक्रम (PMEGP) ६
- **योजना ३ :** सूक्ष्म आणि लघु उद्योगांसाठी क्रेडिट गॅरंटी योजना (CGTMSE) ८
- **योजना ४ :** सूक्ष्म आणि लघु उद्योग समूह विकास कार्यक्रम (MSE-CDP) ९
- **योजना ५ :** MSME सस्टेनेबल (ZED) सर्टिफिकेशन ११
- **योजना ६ :** नवीन उपक्रम, ग्रामीण उद्योग आणि उद्योजकतेला प्रोत्साहन देण्यासाठी योजना (ASPIRE) १३
- **योजना ७ :** MSME व्यापार सक्षमी (TEAM) १४
- **योजना ८ :** आत्मनिर्भर भारत (SRI) फंड १७
- **योजना ९ :** रेझिंग अँड ॲक्सिलरेटिंग MSME परफॉर्मन्स (RAMP) १८
- **योजना १० :** कॉयर विकास योजना (CVY) १९
- **योजना ११ :** उद्योजकता आणि कौशल्य विकास कार्यक्रम (ESDP) योजना २०
- **योजना १२ :** खरेदी आणि विपणन सहाय्य (PMS) योजना २१
- **योजना १३ :** आंतरराष्ट्रीय सहकार्य (IC) योजना २२
- **योजना १४ :** राष्ट्रीय अनुसूचित जाती-जमाती हब २३
- **योजना १५ :** खादी ग्रामोद्योग विकास योजना २४
- **योजना १६ :** पंतप्रधान विश्वकर्मा योजना २५
- **योजना १७ :** MSME चॅम्पियन्स योजना २६
- **योजना १८ :** लघुउद्योगांसाठी हरित गुंतवणूक आणि वित्तपुरवठा २७
- **योजना १९ :** MSE स्कीम फॉर प्रमोशन अँड इन्व्हेस्टमेंट इन सर्क्युलर इकॉनॉमी (MSE SPICE Scheme) २८
- **योजना २० :** टूल रूम आणि तांत्रिक संस्था – पायाभूत सुविधा विकास आणि क्षमता सुधारणेचा एक घटक २९
- **योजना २१ :** स्टार्टअप इंडिया सीड फंड योजना (SISFS) ३०
- **योजना २२ :** स्टँड-अप इंडिया ३१

महाराष्ट्रातील MSMEs साठी उपलब्ध योजना

- **योजना १ :** मुख्यमंत्री रोजगार निर्मिती कार्यक्रम (CMEGP) ३२
- **योजना २ :** MSME निर्यातीसाठी सहाय्य (महाराष्ट्र निर्यात धोरण २०२३ यातील तरतुदी) ३३
- **योजना ३ :** MSME मधील महिला उद्योजकांसाठी सहाय्य (महिला उद्योजकांसाठी विशेष आणि औद्योगिक धोरण 2025 अंतर्गत) ३४
- **योजना ४ :** महाराष्ट्रातील स्टार्टअप्ससाठी सहाय्य (महाराष्ट्र राज्य नाविन्यपूर्ण स्टार्टअप धोरण २०२५ मधून) ३६
- **योजना ५ :** महाराष्ट्र उद्योग, गुंतवणूक आणि सेवा योजना २०२५ .... ३७
- **योजना ६ :** प्रोत्साहनपर योजना पॅकेज २०१९ .... ३९

MCCIA MSME हेल्पलाइन

या पुस्तिकेसाठी केंद्र आणि राज्य सरकार विविध योजनांची माहिती पुरेशी काळजी घेऊन संकलित केली गेली आहे. तरी वाचकांनी संबंधित योजनेची खातरजमा करण्यासाठी योग्य त्या विभागाचा सल्ला घ्यावा. या पुस्तिकेविषयी सुधारणा सुचवायची असेल तर msmehelpline@mcciapune.com या ई-मेलवर मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स, इंडस्ट्रीज ॲन्ड ॲग्रिकल्चरकडे अवश्य कळवा. त्यामुळे यापुढे ही पुस्तिका वाचणाऱ्यांना सुधारित आवृत्ती सादर करता येईल.

योजना
१

भारतातील
MSMEs साठी
उपलब्ध योजना

प्रधानमंत्री मुद्रा योजना (PMMY)

८ एप्रिल २०१५ रोजी सुरू झालेली ही योजना भारत सरकारची एक प्रमुख योजना आहे, ज्याचा उद्देश सूक्ष्म आणि लघु उद्योगांना आर्थिक सहाय्य प्रदान करणे आहे. या योजनेंतर्गत उत्पादन, व्यापार आणि सेवा क्षेत्रातील उत्पन्न-निर्मिती करणाऱ्या सूक्ष्म उद्योगांना २० लाखांपर्यंत कर्ज दिले जाते. तारणमुक्त कर्ज देऊन, PMMY उद्योजकतेला प्रोत्साहन देते आणि स्वयं-रोजगार उपक्रमांना पाठिंबा देते, ज्यामुळे देशभरात आर्थिक वाढ आणि रोजगार निर्मितीमध्ये महत्त्वाची भूमिका बजावते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **कर्जाचे प्रकार :**
  - शिशु: नवीन व्यवसायांसाठी रु. ५०,००० पर्यंत कर्ज.
  - किशोर: स्थापित व्यवसायांसाठी रु.५०,००१ ते ५ लाखांपर्यंत कर्ज.
  - तरुण: अधिक विकसित उद्योगांसाठी रु.५ लाख ते रु.१० लाखांपर्यंत कर्ज.
  - तरुण प्लस: अधिक विकसित उद्योगांसाठी रु.१० लाख ते रु.२० लाखांपर्यंत कर्ज.
- **लाभार्थ्यांची आकडेवारी:**
  - सुमारे ६८% कर्ज खाती महिला उद्योजकांची आहेत.
  - अंदाजे ५१% खाती SC/ST आणि OBC उद्योजकांची आहेत.
- **आर्थिक बाबी:**
- तारणमुक्त कर्ज: PMMY अंतर्गत कर्जासाठी कोणत्याही तारणाची आवश्यकता नाही आणि हे कर्ज मायक्रो युनिट्स साठी असलेल्या क्रेडिट गॅरंटी फंड फॉर मायक्रो युनिट्स (CGFMU) अंतर्गत संरक्षित आहे.
- व्याजदर: व्याजदर रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाच्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार MLIs द्वारे निश्चित के ले जातात.
- मुद्रा योजनेत एकच निश्चित परतफेड कालावधी दिलेला नाही; तो कर्जदाते संस्थेच्या गरजेनुसार व कर्जदाराच्या प्रोफाइलनुसार ठरविला जातो (साधारणतः ५ ते ७ वर्षांपर्यंत).
- **आवश्यक कागदपत्रे:**
  - ओळखीचा पुरावा
  - पत्ता पुरावा
  - व्यवसाय नोंदणीची कागदपत्रे
- **अर्ज प्रक्रिया:**
  - ऑनलाइन अर्ज: अर्जदार उद्यममित्र पोर्टलद्वारे किंवा थेट निर्दिष्ट कर्ज देणाऱ्या संस्था जसे की बँका आणि मायक्रोफायनान्स संस्थांमध्ये अर्ज करू शकतात.
  - कर्ज प्रक्रिया: अर्ज सादर केल्यानंतर, सदस्य कर्ज देणाऱ्या संस्था (MLIs) द्वारे त्यावर विचार करून निर्णय घेतला जातो, ज्यात सार्वजनिक आणि खाजगी बँका, सहकारी बँका आणि बिगर बँक वित्तीय संस्था यांचा समावेश आहे.

पात्रता निकष

- लक्ष्य लाभार्थी: बिगर-कॉर्पोरेट, बिगर-शेती कामांमध्ये गुंतलेल्या व्यक्ती किंवा व्यवसाय या योजनेसाठी पात्र आहेत.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
२

योजना: प्रधानमंत्री रोजगार निर्मिती कार्यक्रम (PMEGP)

१५ ऑगस्ट २००८ रोजी सुरू झालेल्या PMEGP योजनेचा उद्देश बेरोजगार तरुण आणि पारंपरिक कारागिरांसाठी, विशेषतः ग्रामीण भागात, नवीन सूक्ष्म-उद्योग स्थापन करून रोजगाराला चालना देणे हा आहे.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- कर्जाशी निगडित सबसिडी कार्यक्रम: हा कार्यक्रम नवीन प्रकल्पांसाठी आर्थिक सहाय्य प्रदान करतो.
- सबसिडी: प्रकल्पाचे स्थान व अर्जदाराच्या श्रेणीनुसार प्रकल्प खर्चाच्या साधारणतः १५% ते ३५% पर्यंत अनुदान दिले जाते.

- **कर्जाची रक्कम :**
  - उत्पादन युनिट्स: ५० लाख रुपयांपर्यंतच्या कर्जावर सबसिडी.
  - सेवा/व्यापार युनिट्स: २० लाख रुपयांपर्यंतच्या कर्जावर सबसिडी.
  - दुसऱ्या कर्जाची सुविधा: विद्यमान युनिट्सच्या विस्तारासाठी १५% ते २०% सबसिडीसह, १ कोटी रुपयांपर्यंत.
  - अर्ज प्रक्रिया: PMEGP ई-पोर्टलद्वारे अर्ज करा.

पात्रता :

- १८ वर्षांवरील व्यक्ती.

- **शैक्षणिक पात्रता :** उत्पादन क्षेत्रात १० लाखांपेक्षा जास्त आणि सेवा क्षेत्रात ५ लाखांपेक्षा जास्त प्रकल्पांसाठी आठवी उत्तीर्ण असणे आवश्यक आहे.

- **पात्र संस्था :**
  - स्वयं-सहायता गट आणि धर्मादाय ट्रस्ट
  - सोसायटी नोंदणी कायदा, १८६० अंतर्गत नोंदणीकृत संस्था
  - उत्पादन-आधारित सहकारी संस्था

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
३

योजना ३: सूक्ष्म आणि लघु उद्योगांसाठी क्रेडिट गॅरंटी योजना (CGTMSE)

वर्ष २००० मध्ये सुरू झालेली, सूक्ष्म आणि लघु उद्योगांसाठी क्रेडिट गॅरंटी योजना (CGTMSE) सूक्ष्म आणि लघु उद्योगांना (MSEs) तारण किंवा तृतीय-पक्षाच्या हमीशिवाय कर्ज मिळवून देते. ही योजना नवीन आणि विद्यमान उद्योगांना सदस्य कर्ज संस्था जसे की बँका आणि गैर-बँकिंग वित्तीय कंपन्या (NBFCs) द्वारे तारणमुक्त कर्ज देऊन पहिल्या पिढीतील उद्योजकांना सक्षम करण्यासाठी तयार केली आहे.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **कव्हरेज :** सूक्ष्म-उद्योगांना ८५% पर्यंत (१० लाखांपर्यंत) आणि इतर MSEs साठी ७५% पर्यंत कर्जाची गॅरंटी, ज्याची मर्यादा ५ कोटी रुपये आहे.
- **पात्र कर्जदार :** विद्यमान आणि नवोदित उद्योजकांसाठी खुली, जे बँका आणि बिगर बँक वित्तीय संस्था द्वारे अर्ज करू शकतात.
- **विशेष लाभ :** महिला, SC/ST उद्योजक आणि ईशान्येकडील प्रदेशातील व्यवसायांसाठी अतिरिक्त कव्हरेज प्रदान करते.

पात्रता :

- **व्यवसाय वर्गीकरण:** उद्योग MSMED कायद्यांतर्गत सूक्ष्म किंवा लघु उद्योग म्हणून पात्र असावा.
- **वयोमर्यादा:** अर्जदार १८ वर्षे किंवा त्याहून अधिक वयाचे भारतीय नागरिक असणे आवश्यक आहे.
- **नवीन आणि विद्यमान उद्योग:** नवीन स्थापित आणि विद्यमान दोन्ही व्यवसाय अर्ज करण्यास पात्र आहेत.
- **क्षेत्र व्याप्ती:** उत्पादन आणि सेवा क्षेत्रातील उद्योग, शैक्षणिक संस्था, कृषी आणि प्रशिक्षण संस्था वगळून.
- **कर्जाची रक्कम:** योजनेअंतर्गत कर्ज सुविधा २ कोटी रुपयांपेक्षा जास्त असू शकत नाही.
- **अनुपालन:** अर्जदारांनी सर्व वैधानिक आणि नियामक आवश्यकता पूर्ण करणे आवश्यक आहे.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
४

सूक्ष्म आणि लघु उद्योग समूह विकास कार्यक्रम (MSE-CDP)

१५ व्या वित्त आयोगाच्या काळात (२०२१-२२ ते २०२५-२६) लागू केलेला सूक्ष्म आणि लघु उद्योग क्लस्टर विकास कार्यक्रम (MSE-CDP) औद्योगिक क्लस्टर्समधील पायाभूत सुविधा, तंत्रज्ञान आणि कौशल्य विकास सुधारून MSMEs ची शाश्वतता वाढविण्याचा उद्देश ठेवतो.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **सामायिक सुविधा केंद्र (CFCs):** टेस्टिंग लॅबोरेटरीज आणि प्रशिक्षण सुविधांसारखी केंद्रे स्थापन करण्यासाठी सहाय्य, ३० कोटी रुपयांपर्यंतच्या प्रकल्पांसाठी भारत सरकारकडून ८०% आर्थिक सहाय्य.
- **पायाभूत सुविधा विकास:** जमीन, रस्ते आणि औद्योगिक क्षेत्रांच्या विकासासाठी ७०% पर्यंत सरकारी सहाय्य, प्रकल्प खर्च १५ कोटी रुपयांपर्यंत मर्यादित.
- **हरित तंत्रज्ञानाचा प्रचार:** आर्थिक सहाय्याद्वारे शाश्वत उत्पादन पद्धतींचा अवलंब करण्यास प्रोत्साहन.

पात्रता :

स्पेशल पर्पज व्हेईकल (SPV) निर्मिती:

- १० कोटी रुपयांपेक्षा कमी रकमेच्या प्रकल्पांसाठी, किमान १० MSE युनिट्सने सहभागी होणे आवश्यक आहे.
- १० कोटी रुपयांपेक्षा जास्त रकमेच्या प्रकल्पांसाठी, किमान २० MSE युनिट्स सहभागी होणे आवश्यक आहेत.
- काही अटींची पूर्तता झाल्यास सदस्यांना केवळ ५% योगदान देणे आवश्यक असते after योगदान आवश्यक
- **आर्थिक योगदान:** सदस्यांनी प्रकल्प खर्चाच्या किमान १०% योगदान देणे आवश्यक आहे, मोठ्या प्रकल्पांसाठी अधिक योगदान आवश्यक.
- **स्वातंत्र्य:** सर्व सहभागी युनिट्सनी आर्थिक नियंत्रण व व्यवस्थापनाच्या बाबतीत स्वतंत्रपणे कार्य करणे आवश्यक आहे.
- **नोंदणीकृत संस्था:** SPV नोंदणीकृत सोसायटी, ट्रस्ट किंवा कंपनी असावी ज्यांच्या सदस्यांमध्ये पूर्वीचा सहकार्याचा अनुभव असावा.
- **राज्य सरकारचा सहभाग:** प्रस्तावांना राज्य सरकार किंवा संबंधित यंत्रणेकडून मान्यता मिळणे आवश्यक आहे.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
५

MSME सस्टेनेबल (ZED) सर्टिफिकेशन

ऑक्टोबर २००७ मध्ये सुरू झालेला MSME सस्टेनेबल (ZED) सर्टिफिकेशन कार्यक्रम भारतातील सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योगांमध्ये शाश्वत उत्पादन प्रक्रियांना प्रोत्साहन देतो. "शून्य दोष, शून्य परिणाम" (ZED) तत्त्वांवर लक्ष केंद्रित करून, हा कार्यक्रम उत्पादनाची गुणवत्ता आणि कार्यक्षमता सुधारण्यासाठी आणि पर्यावरणाची हानी कमी करण्यासाठी एक एकसंध प्रमाणीकरण यंत्रण उभारत प्रस्थापित करतो. याचा उद्देश MSMEs ला देशांतर्गत आणि आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत अधिक प्रभावीपणे स्पर्धा करण्यास सक्षम करणे हा आहे.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **सर्टिफिकेशनचे स्तर:** या अंतर्गत कांस्य, रौप्य आणि सुवर्ण प्रमाणपत्रे दिली जातात व त्याचबरोबर, प्रत्येकासाठी वेगवेगळ्या स्तरांचे आर्थिकप्रोत्साहनही दिले जाते.
- **सबसिडी:** MSMEs साठी प्रमाणन खर्चाच्या ८०% पर्यंत सबसिडी, महिला उद्योजक, SC/ST श्रेणी आणि ईशान्येकडील प्रदेशातील (NER) व्यवसायांसाठी अतिरिक्त सबसिडी.
- **हँडहोल्डिंग सपोर्ट:** सल्ला आणि तंत्रज्ञान अपग्रेडसाठी २ लाख रुपयांपर्यंत आर्थिक मदत.
- **चाचणी/गुणवत्ता सर्टिफिकेशन सहाय्य:** चाचणी किंवा गुणवत्ता सर्टिफिकेशन खर्चासाठी प्रति MSME ५०,००० रुपयांपर्यंतची मदत.

पात्रता :

- **नोंदणीची आवश्यकता:** या योजनेत सहभागी इच्छिणाऱ्या सर्व सूक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योगांनी MSME मंत्रालयाच्या UDYAM पोर्टलवर नोंदणी करणे आवश्यक आहे.
- **ऐच्छिक सहभाग:** प्रमाणन ऐच्छिक आहे, ज्यामुळे सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग त्यांच्या क्षमतेनुसार सहभागाची पातळी निवडू शकतात.
- **पूर्वीच्या प्रमाणपत्राची आवश्यकता नाही:** ISO किंवा तत्सम प्रमाणपत्र नसलेले ही MSME ZED प्रमाणपत्रासाठी अर्ज करण्यास पात्र आहेत.
- **गुणवत्तेची वचनबद्धता:** अर्जदारांनी ZED तत्त्वांचे पालन करण्याची शपथ घेणे आवश्यक आहे, ज्यामुळे त्यांच्या कामकाजात "शून्य दोष, शून्य परिणाम" सुनिश्चित होईल.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
६

नवीन उपक्रम, ग्रामीण उद्योग आणि उद्योजकतेला प्रोत्साहन देण्यासाठी योजना (ASPIRE)

वर्ष २०१५ मध्ये सुरू झालेली ASPIRE योजना नवीन उपक्रम आणि उद्योजकतेला चालना देण्याच्या उद्देशाने आहे, ज्यात ग्रामीण आणि अविकसित भागांवर विशेष लक्ष केंद्रित केले आहे. हा कार्यक्रम उपजीविका व्यवसाय इनक्यूबेटर (LBIs) तयार करण्यास मदत करतो, जेणेकरून कृषी-आधारित उद्योग आणि ग्रामीण रोजगार क्षेत्रात व्यवसायाच्या कल्पनांना चालना मिळेल आणि शाश्वत विकास होईल.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **आर्थिक सहाय्य:** सरकारी एजन्सींना LBIs स्थापन करण्यासाठी १ कोटी रुपयांपर्यंत आणि खाजगी एजन्सींना ७५ लाख रुपयांपर्यंतची मदत.
- **लक्ष्य क्षेत्रे:** कृषी-आधारित उद्योग, ग्रामीण रोजगार आणि वंचित प्रदेशांमध्ये कौशल्य विकासाला प्राधान्य.
- **कौशल्य विकास कार्यक्रम:** बेरोजगार व्यक्ती आणि कारागिरांसाठी त्यांच्या रोजगारक्षमतेत वाढ करण्यासाठी प्रशिक्षण आणि कौशल्य विकासावर भर.

पात्रता :

- **उद्योजक:** १८ वर्षे आणि त्याहून अधिक वयाचे, व्यवसाय सुरू करू इच्छिणारे व्यक्ती.
- **शैक्षणिक आणि संशोधन संस्था:** ग्रामीण आणि कृषी-आधारित क्षेत्रांवर लक्ष केंद्रित करणारी विद्यापीठे आणि तांत्रिक संस्था.
- **सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग (MSMEs):** उद्यम MSME योजनेअंतर्गत नोंदणीकृत असणे आवश्यक.
- **सरकारी यंत्रणा:** तंत्रज्ञान, उद्योजकता आणि ग्रामीण विकासासाठी समर्पित केंद्रीय आणि राज्य संस्था.
- **विद्यमान इनक्युबेशन सेंटर्स:** सरकारी विभाग किंवा एजन्सीद्वारे स्थापित.
- **नवीन इनक्युबेशन सेंटर्स:** सार्वजनिक-खाजगी भागीदारी (PPP) द्वारे स्थापित, विशेषतः ग्रामीण उद्योगांसाठी.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
७

MSME व्यापार सक्षमी (TEAM)

ही योजना MSMEs ला डिजिटल अर्थव्यवस्थेत सामावून होण्यावर लक्ष केंद्रित करते, प्रामुख्याने ओपन नेटवर्क फॉर डिजिटल कॉमर्स (ONDC) द्वारे. सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योगांना डिजिटल अर्थव्यवस्थेत एकात्मिक होण्यास मदत करण्यासाठी ही योजना तयार केली आहे. ओपन नेटवर्क फॉर डिजिटल कॉमर्स (ONDC) सारख्या प्लॅटफॉर्मद्वारे, ही योजना MSMEs ला त्यांची ऑनलाइन उपस्थिती वाढवण्यासाठी, व्यापक बाजारपेठेत पोहोचण्यासाठी आणि व्यापाराच्या संधी वाढवण्यासाठी साधने, प्रशिक्षण आणि सहाय्य प्रदान करते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **एकूण खर्च:** २७७.३५ कोटी रुपये.
- **योजनेचा कालावधी :** ३ वर्षे (आर्थिक वर्ष २०२४-२७).
- **अंमलबजावणी एजन्सी:** नॅशनल स्मॉल इंडस्ट्रीज कॉर्पोरेशन (NSIC).
- **लक्ष्य लाभार्थी:** ५ लाख MSMEs (५०% महिलांचे उपक्रम).
- **डिजिटल उपस्थितीसाठी सहाय्य:** MSMEs ला ONDC नेटवर्कवर आणले जाईल जेणेकरून बाजारपेठेची पोहोच वाढेल आणि त्यांची डिजिटल उपस्थिती सुधारेल.
- **महिला आणि SC/ST MSMEs वर लक्ष:** या गटांना सहाय्य करून डिजिटल कॉमर्समध्ये सक्षम करण्यावर विशेष लक्ष.

पात्रता :

- MSE उद्यम (उत्पादन किंवा सेवा) अंतर्गत नोंदणीकृत असणे आवश्यक आहे.
- योजनेच्या प्रारंभीच्या तारखेला तो सहभागी सूक्ष्म लघु उद्योग कोणत्याही ONDC विक्रेता अनुरूप भागीदारी नेटवर्कवर समाविष्ट झालेला नसावा.
- त्या उद्योगाने नोंदणीच्या वेळी आवश्यक उत्पादन, व्यवसाय प्रकार (B2B/B2C) आणि ई-कॉमर्स स्थितीचे तपशील सादर करणे आवश्यक आहे.
- त्या उद्योगाने इतर कोणत्याही केंद्र/राज्य सरकारच्या योजनेअंतर्गत समान सहाय्य घेतलेले नसावे.
- अतिरिक्त सहाय्य:
- कार्यशाळा: MSMEs द्वारे १५० डिजिटल प्रणालिच्या अवलंबनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी देशभरात याबाबत जागरूकता निर्माण करणाऱ्या कार्यशाळा.
- स्थानिक पातळीवरील ई-कॉमर्स: "लोकल फॉर ग्लोबल" उपक्रमांना पाठिंबा देण्यासाठी प्रादेशिक भाषांमध्ये ई-कॉमर्स प्लॅटफॉर्मवर प्रवेश करण्यासाठी MSMES ना सहाय्य प्रदान करण्यात येईल.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
७

MSME व्यापार सक्षमी (TEAM)

TEAM योजनेअंतर्गत प्रोत्साहन:

- **डिजिटल कॅटलॉग निर्मिती :** ONDC-अनुरूप डिजिटल कॅटलॉग तयार करण्यासाठी प्रति MSME २,५०० रुपयांपर्यंत.
- **वाहतूक आणि लॉजिस्टिक्ससाठी सबसिडी :**
  - B2C साठी पहिल्या १० ऑर्डर्सपर्यंत प्रति ऑर्डर ५० रुपये.
  - B2B साठी पहिल्या १० ऑर्डर्सपर्यंत प्रति ऑर्डर २०० रुपये.
- **पॅकेजिंग मटेरियल सहाय्य:**
  - B2C साठी पहिल्या १० ऑर्डर्सपर्यंत प्रति ऑर्डर २० रुपये.
  - B2B साठी पहिल्या १० ऑर्डर्सपर्यंत प्रति ऑर्डर २५० रुपये.
- **पॅकेजिंग डिझाइन सबसिडी:**
  - डिझाइन खर्चाच्या २०% किंवा प्रति MSME २,००० रुपयांपर्यंत.
- **AI-आधारित कॅटलॉगिंग:**
  - ई-कॉमर्ससाठी डिजिटल कॅटलॉग तयार करण्याचा खर्च कमी करण्यासाठी AI साधनांचा वापर.
- **मार्केटिंग सहाय्य:**
  - खरेदीदार नेटवर्क सहभागींना (BNPs) प्रति ऑर्डर ५० रुपये प्रोत्साहन भत्ता, प्रति MSME कमाल १० ऑर्डर्स.
  - ONDC वर नोंदणी झालेल्या प्रत्येक MSME साठी ४५० रुपयांच्या निधीसह डिजिटल मार्केटिंग मोहीम.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
८

आत्मनिर्भर भारत (SRI) फंड

मे २०२० मध्ये आत्मनिर्भर भारत या उपक्रमाचा भाग म्हणून सुरू झालेला, आत्मनिर्भर भारत (SRI) फंड MSME क्षेत्राला भांडवल पुरवठा करून मजबुती प्रदान करण्याच्या उद्देशाने सुरु करण्यात आलेला आहे. १०,००० कोटी रुपयांच्या प्रारंभिक निधीसह आणि ५०,००० कोटी रुपयांच्या लक्ष्य निधीसह, हा फंड उच्च-क्षमतेच्या MSMEs च्या वाढीस मदत करतो, ज्यामुळे खासगी भांडवल आणि इतर स्रोतांकडून कर्ज मिळवणे शक्य होते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **फंड संरचना:** मुख्य निधी आणि त्याअंतर्गत वाटपासाठी उपनिधी मॉडेल अंतर्गत कार्यरत असून खासगी क्षेत्राच्या सहभागाने भांडवल आणि तत्सम निधी पुरवते.
- **लक्ष्य क्षेत्र:** उच्च-वाढीची क्षमता असलेल्या MSMEs, तंत्रज्ञानाधारित उद्योग आणि निर्याताभिमुख व्यवसायांवर लक्ष केंद्रित करते.
- **फंडाचा आकार:** गुंतवणुकीला चालना देण्यासाठी भारत सरकारचे १०,००० कोटी रुपयांचे योगदान यात समाविष्ट आहे.

पात्रता :

- **संस्थेचा प्रकार:** या योजनेसाठी फक्त MSMED कायद्यांतर्गत परिभाषित केलेले सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग (MSMEs) पात्र आहेत. ना-नफा तत्वावर कार्यरत संस्था, बिगर बँक वित्तीय संस्था व आर्थिक मध्यस्थ यासाठी पात्र नाहीत.
- **आर्थिक व्यवहार्यता:** MSMEs नी सकारात्मक वाढ दाखवणे आवश्यक आहे, ज्याचे मूल्यांकन मागील तीन वर्षांच्या सरासरी वृद्धीसारख्या मापन पद्धतीद्वारे केले जाईल.
- **उपनिधी:** SEBI कडे श्रेणी I किंवा II पर्यायी गुंतवणूक फंड (AIFs) म्हणून नोंदणीकृत असणे आवश्यक आहे आणि SRI फंडातून मिळालेल्या भांडवलाच्या किमान पाच पट गुंतवणूक पात्र सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योगांमध्ये करणे आवश्यक आहे.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
९

रेझिंग अँड ॲक्सिलरेटिंग MSME परफॉर्मन्स (RAMP)

३० जुलै २०२२ रोजी सुरू झालेली, रेझिंग अँड ॲक्सिलरेटिंग MSME परफॉर्मन्स (RAMP) योजना ही जागतिक बँकेच्या मदतीने भारतातील सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योगांची कामगिरी उंचावण्यासाठी ही योजना सुरू करण्यात आली आहे. ६,०६२ कोटी रुपयांच्या एकूण खर्चासह बाजारपेठ, पत आणि तंत्रज्ञानाची उपलब्धता सुधारण्यावर लक्ष केंद्रित करतो, तसेच विलंबित पेमेंट आणि पर्यावरणीय शाश्वतता यासारख्या प्रमुख आव्हानांना हाताळतो. पाच वर्षांत, RAMP चा उद्देश केंद्र आणि राज्य स्तरावर संस्थांना मजबूत करून आणि धोरणात्मक गुंतवणूक योजना (SIPs) द्वारे सहकार्याला प्रोत्साहन देऊन ५.५ लाख MSMEs ना लाभ देणे हा आहे.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **केंद्र-राज्य सहयोग:** RAMP केंद्र आणि राज्य सरकारांमधील सहकार्याला प्रोत्साहन देते जेणेकरून सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योगांसाठी सहाय्यभूत ठरतील अशा योजना (MSME support system) आणि धोरणे सुधारता येतील.
- **धोरणात्मक गुंतवणूक योजना (SIPs):** MSME विकासाच्या दृष्टीने संबंधित संसाधने एकत्रित करण्यासाठी आणि त्रुटी ओळखण्यासाठी SIPs विकसित करण्यास प्रोत्साहित केले जाते.
- **करक्ष केंद्रीत केलेली क्षेत्रे :** ही योजना तंत्रज्ञान सुधारणा, वेळेवर पेमेंट, हरित उपक्रम यांना प्राधान्य देते आणि महिलांच्या मालकीच्या उद्योगांना समर्थन देऊन अधिक समावेशक आणि शाश्वत MSME परिसंस्था (ecosystem) तयार करण्यास मदत देते.

पात्रता :

- सर्व उद्यम/UAP नोंदणीकृत MSMEs सहभागी होण्यास पात्र आहेत. तथापि, काही विशिष्ट उपक्रम/उप-योजनांसाठी काही स्क्रीनिंग निकष असू शकतात.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
१०

कॉयर विकास योजना (CVY)

२०१७ मध्ये सुरू झालेली, कॉयर विकास योजना (CVY) कौशल्य विकास, उद्योजकता आणि महिला सक्षमीकरणाला प्रोत्साहन देऊन कॉयर क्षेत्रातील उत्पादकता आणि गुणवत्ता वाढविण्याच्या उद्देशाने सुरु करण्यात आली आहे. ही योजना कॉयर प्रक्रिया युनिट्सच्या आधुनिकीकरणासाठी आर्थिक सहाय्य प्रदान करते आणि देशांतर्गत आणि निर्यात बाजारपेठेच्या वाढीस प्रोत्साहन देते, यामुळे ग्रामीण भागात शाश्वत उपजीविका निर्माण होते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **कौशल्य विकास:** विशेषतः महिलांसाठी, प्रशिक्षण आणि कौशल्यविकासावर भर दिला जातो.
- **बाजारपेठ प्रवेश:** निर्यात प्रोत्साहन, आंतरराष्ट्रीय व्यापार मेळ्यांमध्ये सहभाग आणि कॉयर उत्पादनांच्या ब्रँडिंगसाठी साहाय्य केले जाते.
- **सबसिडी:** कॉयर युनिट्समध्ये तांत्रिक आधुनिकीकरणासाठी आणि उपकरणे अपग्रेडसाठी आर्थिक सहाय्य पुरवण्यात येते.
- **महिला उद्योजक:** महिला कॉयर योजना, CVY चा एक समर्पित घटक, महिला कारागिरांसाठी उद्योजकतेला प्रोत्साहन देण्यासाठी यंत्रसामग्रीवर ७५% सबसिडी देते.

पात्रता :

- कॉयर बोर्डांतर्गत नोंदणीकृत आणि वैध उद्यम नोंदणी प्रमाणपत्र असलेले सर्व कॉयर उत्पादन/प्रक्रिया युनिट्स.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
११

उद्योजकता आणि कौशल्य विकास कार्यक्रम (ESDP) योजना

२०१५ मध्ये सुरू झालेली, उद्योजकता आणि कौशल्य विकास कार्यक्रम (ESDP) योजना देशभरातील संभाव्य आणि विद्यमान उद्योजकांमध्ये उद्योजकता वाढवणे आणि त्यांची कौशल्ये सुधारणे या उद्देशाने सुरु करण्यात आली आहे. २०२४ च्या आर्थिक वर्षासाठी ९९ कोटी रुपयांच्या अर्थसंकल्पीय तरतुदीसह, ही योजना उपेक्षित समुदायांना प्रशिक्षण आणि समर्थन देण्यावर लक्ष केंद्रित करते, ज्यामुळे समावेशक आर्थिक वाढीला प्रोत्साहन मिळते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **प्रशिक्षण कार्यक्रम:** उद्योजकतेसाठी खास तयार केलेले विविध कौशल्य विकास प्रशिक्षण सत्रे.
- **आर्थिक सहाय्य:** प्रशिक्षण खर्चासाठी ८०% पर्यंत निधी, प्रति उमेदवार ५०,००० रुपयांपर्यंत मर्यादित.
- **लक्ष्य लाभार्थी:** व्यापक सहभाग सुनिश्चित करण्यासाठी महिला, अनुसूचित जाती-जमाती प्रवर्गातील व्यक्ती आणि अपंग व्यक्तींवर लक्ष केंद्रित.
- **अंमलबजावणी एजन्सी:** MSME विकास संस्था, तंत्रज्ञान केंद्रे आणि मान्यताप्राप्त राज्य एजन्सीद्वारे आयोजित.
- **सहभाग शुल्क नाही:** अनुसूचित जाती-जमाती प्रवर्गातील उमेदवार, दारिद्र्यरेषेखालील सहभागी व्यक्ती आणि महिलांसाठी या योजना सहभागाचे शुल्क माफ आहे.

पात्रता :

- **लाभार्थी गट:** आपला व्यवसाय सुरू करू किंवा वाढवू इच्छिणाऱ्या व्यक्तींसाठी खुले.
- **समुदाय फोकस**: SC/ST समुदाय, महिला आणि दिव्यांग व्यक्तींसह समाजातील दुर्बळ घटकांतील उमेदवारांना प्राधान्य.
- **वयोमर्यादा:** अर्जदार सामान्यतः १८ वर्षे किंवा त्याहून अधिक वयाचे असावेत.
- **शैक्षणिक पार्श्वभूमी:** कोणतीही औपचारिक पात्रता अनिवार्य नसली तरी, मूलभूत साक्षरतेला प्राधान्य दिले जाते.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
१२

खरेदी आणि विपणन सहाय्य (PMS) योजना

२०१५ मध्ये सुरू झालेली, खरेदी आणि विपणन सहाय्य (PMS) योजना MSMEs च्या विपणन क्षमता वाढविण्यासाठी आर्थिक सहाय्य देणे आणि व्यापार मेळे आणि प्रदर्शनांमध्ये सहभागास प्रोत्साहन देणे या उद्देशांनी सुरु करण्यात आलेली आहे. २०२३-२४ या आर्थिक वर्षासाठी ७५ कोटी रुपयांच्या अर्थसंकल्पीय खर्चासह, या योजनेचा उद्देश MSMEs ची स्पर्धात्मकता सुधारणे आणि शाश्वत व्यवसाय वाढीस प्रोत्साहन देणे हा आहे.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **आर्थिक सहाय्य:** प्रचारात्मक उपक्रमांसह विपणन खर्चासाठी अनुदान.
- **बाजारपेठ विकास उपक्रम:** राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापार मेळे आणि प्रदर्शनांमध्ये सहभागास समर्थन.
- **प्रशिक्षण कार्यक्रम:** MSMEs साठी पॅकेजिंग, विपणन धोरणे आणि डिजिटल मार्केटिंगविषयी विशेष प्रशिक्षण.

पात्रता :

- वैध उद्यम नोंदणी (UR) प्रमाणपत्र असलेले उत्पादन/सेवा क्षेत्रातील MSEs.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
१३

आंतरराष्ट्रीय सहकार्य (IC) योजना

२०१७ मध्ये सुरू झालेली, आंतरराष्ट्रीय सहकार्य (IC) योजना MSMEs साठी आंतरराष्ट्रीय सहयोग, तंत्रज्ञान हस्तांतरण आणि आंतरराष्ट्रीय बाजारठेतील प्रवेशाला प्रोत्साहन देण्याच्या उद्देशाने सुरू झाली आहे. २०२३-२४ या आर्थिक वर्षासाठी ७५ कोटी रुपयांच्या खर्चासह, ही योजना MSMEs ला आंतरराष्ट्रीय प्रदर्शने, व्यापार मेळे आणि खरेदीदार-विक्रेता मेळाव्यांमध्ये सहभागास मदत करते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **आर्थिक सहाय्य:** परदेशात सहभागी होणाऱ्या पात्र संस्थांसाठी विमानभाडे आणि जागा भाड्याच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यात येते.
- **आंतरराष्ट्रीय सहभाग:** आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत शिरकाव किंवा विस्तार करण्यासाठी जागतिक व्यापार मेळे, प्रदर्शने आणि खरेदीदार-विक्रेता मेळाव्यांमध्ये MSMEs चा सहभाग सुलभ करण्यासाठी सहाय्य प्रदान करण्यात येते.
- **क्षमता वाढवणे:** पहिल्यांदा निर्यात करणाऱ्यांसाठी त्यांची निर्यात क्षमता वाढवण्यासाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केले जातात.

पात्रता :

- केंद्र शासनाच्या सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग मंत्रालय आणि त्याच्या अखत्यारीतील संस्था
- राज्य/केंद्र सरकारच्या संस्था/संस्था आणि नोंदणीकृत उद्योग/उद्योग संघटना, इत्यादी.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
१४

राष्ट्रीय अनुसूचित जाती-जमाती हब

१८ ऑक्टोबर २०१६ रोजी सुरू झालेले, राष्ट्रीय SC-ST हब भारतातील अनुसूचित जाती (SC) आणि अनुसूचित जमाती (ST) मध्ये उद्योजकतेला प्रोत्साहन देण्याच्या उद्देशाने सुरु करण्यात आलेली आहे. ही योजना केंद्र सरकारच्या सार्वजनिक खरेदी धोरणाशी सुसंगत आहे, ज्यामध्ये ४% खरेदी SC/ST उद्योजकांकडून करणे अनिवार्य आहे.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **क्षमता वाढवणे:** SC/ST उद्योजकांसाठी कौशल्य प्रशिक्षण आणि उद्योजकता विकास कार्यक्रम.
- **विक्रेता विकास:** केंद्रीय सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम (CPSEs) आणि उद्योग संघटनांच्या सहकार्याने विक्रेता विकास कार्यक्रम आयोजित करणे.
- **विपणन सहाय्य:** SC/ST उद्योगांना प्रदर्शने आणि व्यापार मेळ्यांमध्ये सहभागास प्रोत्साहन देणे, तसेच विशेष विपणन सहाय्य प्रदान करणे.
- **आर्थिक सहाय्य:** यामध्ये विशेष क्रेडिट लिंक्ड कॅपिटल सबसिडी योजना आणि एक खिडकी नोंदणी योजना यांसारख्या विविध अनुदानावर आधारित योजनांचा समावेश आहे.

पात्रता :

- **संस्थेचा प्रकार:** SC/ST व्यक्तींच्या मालकीचे सर्व नोंदणीकृत MSMEs.
- **मालकीची आवश्यकता:** भागीदारी किंवा खाजगी मर्यादित कंपन्यांमध्ये, किमान ५१% मालकी SC/ST व्यक्तींकडे असणे आवश्यक आहे.
- **व्यवसाय नोंदणी:** या योजनेचा लाभ घेऊ इच्छिणारे सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग 'उद्यम' म्हणून नोंदणीकृत असावेत.
- **मार्गदर्शक तत्त्वांशी मेळ:** MSME व्यवसाय हे सरकारी ध्येय-धोरणे तसेच कायद्यांचे पालन करणारे असावेत.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
१५

खादी ग्रामोद्योग विकास योजना

१९ फेब्रुवारी २०१९ रोजी सुरू झालेली, खादी ग्रामोद्योग विकास योजना खादी आणि ग्रामोद्योग (KVI) क्षेत्राला प्रोत्साहन देण्यासाठी भारत सरकारचा एक व्यापक उपक्रम आहे. ही योजना खादी विकास योजना आणि ग्रामोद्योग विकास योजना या दोन पूर्वीच्या कार्यक्रमांना एकत्रित करून तयार करण्यात आलेली आहे, ज्याचा एकूण अर्थसंकल्प ४९० कोटी रुपये आहे.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **कौशल्य विकास:** कारागिरांना त्यांचे कौशल्य आणि उत्पादकता सुधारण्यासाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम.
- **आर्थिक सहाय्य:** साधने, यंत्रसामग्री आणि कच्च्या मालाच्या खरेदीसाठी अनुदान.
- **बाजार विकास:** प्रदर्शने आणि व्यापार मेळ्यांमध्ये सहभाग सुलभ करून विपणन उपक्रमांना समर्थन.
- **रोजगारयुक्त गाव:** ग्रामीण क्षेत्रात रोजगाराच्या संधी निर्माण करण्याच्या दृष्टीने खादी निर्मातीसाठी आवश्यक साधनसामुग्रीची उपलब्धता.

पात्रता :

- संस्थेचा प्रकार: नोंदणीकृत खादी संस्था आणि ग्रामोद्योगांसाठी खुली.
- **मालकीची आवश्यकता:** भागीदारी किंवा खाजगी मर्यादित कंपन्यांमध्ये, किमान ५१% मालकी अनुसूचित जाती-जमाती व्यक्ती किंवा महिलांकडे असणे आवश्यक आहे.
- **वयोमर्यादा:** लाभार्थी १८ ते ५५ वयोगटातील असावेत.
- **व्यवसाय नोंदणी:** योजनेचा लाभ घेऊ इच्छिणारे सूक्ष्म आणि लघु उद्योग हे उद्यम रजिस्ट्रेशन पोर्टलवर अथवा अन्य शासन मान्यताप्राप्त व्यासपीठावर नोंदणी झालेल्या असावेत.
- **प्राधान्य:** अनुसूचित जाती-जमाती प्रवर्गातील व्यक्ती, महिला, बेरोजगार युवक आणि दारिद्र्यरेषेखालील व्यक्ती यांना या योजनेसाठी प्राधान्य देण्यात येईल.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
१६

पंतप्रधान विश्वकर्मा योजना

१७ सप्टेंबर २०२३ रोजी सुरू झालेली, पंतप्रधान विश्वकर्मा योजना देशभरातील पारंपरिक कारागीर आणि शिल्पकारांना उन्नत करण्याच्या उद्देशाने सुरू झालेली आहे. २०२३-२४ ते २०२७-२८ या कालावधीसाठी १३,००० कोटी रुपयांच्या अर्थसंकल्पीय तरतुदीसह, ही योजना विविध व्यवसायांतील कारागिरांना औपचारिक अर्थव्यवस्थेत एकात्मिक करणे, त्यांची कौशल्ये वाढवणे आणि त्यांची उत्पादने देशांतर्गत आणि जागतिक बाजारपेठेत पोहोचवण्यासाठी प्रोत्साहन देणे हे उद्दिष्ट ठेवते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **ओळख:** कारागिरांना त्यांच्या योगदानाचा सन्मान म्हणून पंतप्रधान विश्वकर्मा प्रमाणपत्र आणि ओळखपत्र मिळते.
- **कौशल्य विकास:** मूलभूत प्रशिक्षण (५-७ दिवस) आणि प्रगत प्रशिक्षण (१५ दिवस किंवा अधिक), प्रति दिन ५०० रुपये प्रोत्साहन भत्त्यासह.
- **टूलकिट प्रोत्साहन:** आधुनिक साधने खरेदीसाठी १५,००० रुपयांपर्यंतचे ई-व्हाउचर्स.
- **पतपुरवठा:** ३ लाख रुपयांपर्यंतचे तारणमुक्त कर्ज, ५% च्या सवलतीच्या व्याजदराने दोन हप्त्यांमध्ये.
- **डिजिटल व्यवहार प्रोत्साहन:** लाभार्थ्यांना प्रति महिना १०० व्यवहारांपर्यंत मर्यादित, प्रति डिजिटल व्यवहारावर १ रुपया मिळतो.

पात्रता :

- **लाभार्थीचा प्रकार:** पारंपरिक व्यवसायात गुंतलेले कारागीर आणि शिल्पकार.
- **वयोमर्यादा:** नोंदणीच्या वेळी अर्जदार किमान १८ वर्षांचे असावेत.
- **व्यवसाय व्याप्ती:** सुतारकाम, लोहारकाम, कुंभारकाम यासह १८ पारंपरिक व्यवसायांचा समावेश.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
१७

MSME चॅम्पियन्स योजना

२०२१ मध्ये सुरू झालेली आणि २०२५-२६ पर्यंत १०,००० कोटी रुपयांच्या अर्थसंकल्पीय तरतुदीसह चालणारी, MSME चॅम्पियन्स योजना भारतातील MSMEs ची उत्पादकता आणि स्पर्धात्मकता वाढविण्याच्या उद्देशाने सुरू झालेली आहे. ही योजना अनेक विद्यमान योजनांना तीन मुख्य घटकांमध्ये एकत्रित करते: MSME सस्टेनेबल (ZED), MSME कॉम्पिटिटिव्ह (LEAN), आणि MSME इनोव्हेटिव्ह (इनक्यूबेशन, डिझाइन, IPR).

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **MSME सस्टेनेबल (ZED):** शाश्वत पद्धतींना प्रोत्साहन देण्यासाठी शून्य दोष, शून्य परिणाम उत्पादनास प्रोत्साहन.
- **MSME कॉम्पिटिटिव्ह (LEAN):** कार्यक्षमता सुधारण्यासाठी प्रक्रियेतून वाया जणाऱ्या कचऱ्याचे प्रमाण कमी करण्यासाठी लीन मॅन्युफॅक्चरिंग तंत्रांची अंमलबजावणी.
- **MSME इनोव्हेटिव्ह:** इनक्यूबेशन, डिझाइन सुधारणा आणि बौद्धिक संपदा हक्क (IPR) संपादन करण्यास प्रोत्साहन देणे.

पात्रता :

- UDYAM नोंदणी पोर्टलवर नोंदणीकृत असलेल्या सर्व MSMEs, MSME सस्टेनेबल (ZED) प्रमाणन कार्यक्रमात सहभागी होण्यास आणि संबंधित लाभ/प्रोत्साहन मिळविण्यास पात्र असतील.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
१८

MSE हरित गुंतवणूक आणि अँड फायनान्सिंग फॉर ट्रान्सफॉर्मेशन (MSE GIFT) योजना

२० डिसेंबर २०२३ रोजी सुरू झालेली, MSE ग्रीन इन्व्हेस्टमेंट अँड फायनान्सिंग फॉर ट्रान्सफॉर्मेशन (MSE GIFT) योजना सूक्ष्म आणि लघु उद्योगांना (MSEs) स्वच्छ आणि हरित तंत्रज्ञान अवलंबण्यास मदत करण्याच्या उद्देशाने सुरू झालेली आहे. ४७८ कोटी रुपयांच्या अर्थसंकल्पीय तरतुदीसह आणि २०२५-२६ पर्यंतच्या कार्यकाळासह, ही योजना सवलतीच्या दरात संस्थात्मक वित्तपुरवठा सुलभ करून आणि पर्यावरणाची हानी कमी करून शाश्वत व्यवसाय पद्धतींना प्रोत्साहन देते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **व्याज सवलत:** २ कोटी रुपयांपर्यंतच्या मुदत कर्जावर जास्तीत जास्त पाच वर्षांसाठी प्रतिवर्ष २% व्याज सवलत.
- **जोखीम सामायिकरण सुविधा:** २ कोटी रुपयांपर्यंतच्या कर्जासाठी जोखीम-सामायिकरण यंत्रणेद्वारे, कर्ज देणाऱ्या संस्थांसाठी आर्थिक जोखीम कमी करते.
- **पात्र प्रकल्प:** ही योजना अक्षय ऊर्जा, ऊर्जा कार्यक्षमता वाढ, कचरा व्यवस्थापन व स्वच्छ वाहतूक या प्रकल्पातील गुंतवणुकीसाठी मदत करते.
- **माहिती, प्रशिक्षण व संवाद (IEC):** ही योजना हरित व्यवस्थापन सेवा व तंत्रज्ञान वाढीसाठी विविध प्रशिक्षण उपक्रमांद्वारे MSMES ना मदत करते.

पात्रता :

- **संस्थेचा प्रकार:** उत्पादन आणि सेवा क्षेत्रातील सर्व नोंदणीकृत MSEs साठी खुली.
- **कर्जाचा आकार:** MSEs योजनेअंतर्गत २ कोटी रुपयांपर्यंतच्या कर्जासाठी अर्ज करू शकतात.
- **प्रकल्पाची व्यवहार्यता:** योजनेच्या मार्गदर्शक तत्त्वांमध्ये नमूद केल्यानुसार प्रकल्प हा हरित तंत्रज्ञानाशी सुसंगत असला पाहिजे.
- **अनुपालन:** अर्जदार हा चांगली आर्थिक स्थिती असलेला व योजनेत सहभागी वित्तीय संस्थांशी कोणत्याही प्रकारचा निष्काळजीपणा केलेला नसावा.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
१९

MSE स्कीम फॉर प्रमोशन अँड इन्व्हेस्टमेंट इन सर्क्युलर इकॉनॉमी (MSE SPICE Scheme)

२० डिसेंबर २०२३ रोजी सुरू झालेली, MSE स्कीम फॉर प्रमोशन अँड इन्व्हेस्टमेंट इन सर्क्युलर इकॉनॉमी (MSE SPICE) ही योजना म्हणजे शाश्वत व्यवसाय पद्धतींना प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि देशभरातील पर्यावरणाची हानी कमी करण्यासाठी एक महत्त्वपूर्ण पाऊल आहे. २०२३-२४ ते २०२६-२७ या कालावधीसाठी ४७२.५० कोटी रुपयांच्या अर्थसंकल्पीय तरतुदीसह, ही योजना MSE कामकाजात सर्क्युलर इकॉनॉमीची तत्त्वे समाकलित करते, ज्याचा उद्देश संसाधन कार्यक्षमता, स्पर्धात्मकता आणि शाश्वत वाढ वाढवणे आहे.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **क्रेडिट लिंक्ड कॅपिटल सबसिडी:** संसाधन कार्यक्षमता आणि चक्राकार अर्थव्यवस्था (सर्क्युलर इकॉनॉमी) पद्धतींना प्रोत्साहन देणाऱ्या गुंतवणुकीसाठी या योजनेअंतर्गत आर्थिक अनुदान प्रदान करण्यात येते.
- **जागरूकता निर्मिती आणि मागणी निर्माण:** व्यवसायात सर्क्युलर इकॉनॉमीची तत्त्वे अवलंबल्यास होणाऱ्या फायद्यांविषयी MSEs मध्ये जागरूकता वाढवण्यासाठी उपक्रम राबवणे हा या योजनेचा प्रमुख उद्देश आहे.

पात्रता :

- **प्रकल्पाची व्यवहार्यता:** योजनेच्या मार्गदर्शक तत्त्वांमध्ये नमूद केल्यानुसार प्रकल्प हा हरित तंत्रज्ञानाशी सुसंगत असला पाहिजे.
- **अनुपालन:** सहभागी उद्योग हे सरकारी ध्येय-धोरणे व कायद्यांशी सुरक्षितता राखणारे असावेत व शाश्वत पद्धतींचा वापर करण्यासाठी कटिबद्ध असलेले असावेत.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
२०

टूल रूम आणि तांत्रिक संस्था – पायाभूत सुविधा विकास आणि क्षमता सुधारणेचा एक घटक

२०२२ मध्ये सुरू झालेली आणि २०२५-२६ पर्यंत ५०० कोटी रुपयांच्या अर्थसंकल्पीय तरतुदीसह चालणारी, टूल रूम आणि तांत्रिक संस्था योजना भारतातील सूक्ष्म आणि लघु उद्योगांची (MSEs) क्षमता वाढविण्याच्या उद्देशाने एक महत्त्वपूर्ण उपक्रम आहे. ही योजना प्रशिक्षण, तंत्रज्ञान विकास आणि सल्ला सेवांद्वारे सर्वसमावेशक मदत प्रदान करते, ज्यामुळे अनेक क्षेत्रांमध्ये नवीन उपक्रम आणि स्पर्धात्मकतेला चालना मिळते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **कौशल्य विकास प्रशिक्षण:** उत्पादन, इलेक्ट्रॉनिक्स आणि वस्त्रोद्योग क्षेत्रातील कर्मचाऱ्यांसाठी विशेष प्रशिक्षण कार्यक्रम.
- **सल्ला सेवा:** उत्पादन कार्यक्षम तेचा पुरेपूर वापर करून घेण्यासाठी टूलींग, तंत्रज्ञान अपग्रेडेशन आणि प्रक्रिया सुधारणांबाबत तज्ञ सल्ला.
- **कॉमन फॅसिलिटी सेंटर्स (CFCs):** MSEs साठी चाचणी, प्रशिक्षण आणि उत्पादन सुविधांसारखी सामायिक संसाधने देणारी CFCs स्थापन करणे.
- **प्रकल्प सहाय्य:** लहान तांत्रिक केंद्रांना इतर स्पर्धकांसारखे आधुनिकीकरणासाठी सहाय्य करणे ज्याद्वारे स्थानिक उत्पादन संस्थां बळकट होण्यास मदत होईल.
- **तंत्रज्ञान हस्तांतरण:** स्थानिक घटकांचे उत्पादन व रिव्हर्स इंजिनिअरिंगद्वारे ही योजना स्वदेशी उत्पादनाला प्रोत्साहन देते.

पात्रता :

- औद्योगिक युनिट्स (MSME क्षेत्रावर विशेष लक्ष).
- प्रशिक्षण कार्यक्रमांसाठी शाळेतून बाहेर पडलेल्यांपासून ते एम.टेक स्तरापर्यंतचे शिक्षण घेतलेले उमेदवार पात्र.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
२१

स्टार्टअप इंडिया सीड फंड योजना (SISFS)

स्टार्टअप इंडिया सीड फंड योजना (SISFS) ही एक शासकीय योजना आहे जी सुरुवातीच्या टप्प्यातील स्टार्टअप्सना संकल्पनेचा पुरावा, प्रोटोटाइप विकास, उत्पादन चाचण्या, बाजारपेठेत प्रवेश आणि व्यापारीकरण यांसारख्या क्रियाकलापांसाठी आर्थिक सहाय्य प्रदान करते. ही योजना उद्योग एवं आंतरिक व्यापार संवर्धन विभागामार्फत (DPIIT) चालवली जाते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **निधी सहाय्य:** स्टार्टअप्सना इनक्यूबेटर्सद्वारे ५० लाख रुपयांपर्यंत आर्थिक सहाय्य मिळू शकते.
- यात समाविष्ट आहे
  - **अनुदान:** संकल्पनेचा पुरावा, प्रोटोटाइप विकास आणि उत्पादन चाचण्यांसाठी २० लाख रुपयांपर्यंत अनुदान.
  - **कन्व्हर्टिबल डिबेंचर्स / कर्ज साधने:** बाजारपेठेत प्रवेश, व्यापारीकरण किंवा विस्तारा करण्यासाठी साठी ५० लाख रुपयांपर्यंत.

पात्रता :

- **कोणत्या स्टार्टअप्ससाठी:**
  - DPIIT-मान्यताप्राप्त आणि २ वर्षांपेक्षा कमी कालावधीपूर्वी स्थापन झालेले. ज्यांचे पेक्षा जास्त ५१% शेअरहोल्डिंग भारतीय प्रवर्तकांकडे आहे.
  - समान उद्देशासाठी इतर सरकारी योजनांमधून १० लाख रुपयांपेक्षा जास्त रक्कम मिळालेली नसावी.
  - उत्पादन/सेवा बाजारपेठेशी सुसंगतता असावी, त्याचबरोबर त्या उत्पादनाची/सेवेची व्यापारीकरण क्षमता व वाढीव काम हाताळण्याची क्षमता चांगली असावी.

इनक्यूबेटर्ससाठी:

- कायदेशीर संस्था (सोसायटी, ट्रस्ट, कंपनी किंवा वैधानिक संस्था) जी २ वर्षे पेक्षा जास्त काळ कार्यरत आहे.
- २५ पेक्षा जास्त लोकांसाठी पायाभूत सुविधा पुरवण्याची क्षमता असलेली आणि किमान ५ स्टार्टअप्सची इनक्युबेशन केलेली असावी.
- पूर्णवेळ अनुभवी टीम असावी, सीड वितरणासाठी कोणताही तृतीय-पक्ष खाजगी निधी नसावा.

- **निवड प्रक्रिया:** नाविन्यता, बाजारपेठेची गरज, व्यवहार्यता, परिणामांची क्षमता व संघटन शक्ती या बाबी विचारात घेऊन अर्थसहाय्य प्रदान करण्यासाठी योजनेसाठी पात्र स्टार्ट अपची निवड करण्यात येते.
- **विभाग प्राधान्य:** सामाजिक प्रभाव, कचरा व्यवस्थापन, पाणी व्यवस्थापन, आर्थिक समावेशन, शिक्षण, शेती, अन्नप्रक्रिया, जैवतंत्रज्ञान, आरोग्य, ऊर्जा, परिवहन, संरक्षण, अवकाश, रेल्वे, तेल आणि वायू, कापड आदी क्षेत्रांतील स्टार्टअप्सना प्राधान्य.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
२२

स्टँड-अप इंडिया

५ एप्रिल २०१६ रोजी भारत सरकारने सुरू केलेली, स्टँड-अप इंडिया योजना अनुसूचित जाती (SC), अनुसूचित जमाती (ST) आणि महिला उद्योजकांमध्ये उद्योजकतेला प्रोत्साहन देण्याच्या उद्देशाने सुरू केलेली आहे. ही योजना प्रत्येक बँक शाखेतून किमान एक SC/ST आणि एक महिला कर्जदाराला उत्पादन, सेवा किंवा व्यापार क्षेत्रात नवीन उद्योग (ग्रीनफील्ड) स्थापन करण्यासाठी १० लाख ते १ कोटी रुपयांपर्यंतचे बँक कर्ज प्रदान करते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **कर्जाची रक्कम:** १० लाख ते १ कोटी रुपये.
- **उद्देश :** उत्पादन, सेवा किंवा व्यापार क्षेत्रात नवीन उद्योग स्थापन करणे.
- **पात्रता:** १८ वर्षांवरील SC/ST आणि/किंवा महिला उद्योजक.
- **उद्योगाचा प्रकार:** फक्त नवीन प्रकल्प.
- **परतफेडीचा कालावधी:** १८ महिन्यांच्या कमाल स्थगितीसह ७ वर्षांपर्यंत.
- **व्याज दर:** त्या घटकांसाठी लागू असलेला बँकेचा सर्वात कमी व्याज दर.
- **बँक:** भारतातील सर्व शेड्यूल्ड कमर्शिअल बँका या योजनेखाली कर्ज देण्यास पात्र.
- **सिडबी वेब पोर्टल:** वेब पोर्टल द्वारे SIDBI कडून नियुक्त एजन्सिज द्वारे प्रशिक्षण, कौशल्य विकास, मार्गदर्शन, प्रकल्प अहवाल तयारी, आवेदन, सबसिडी योजना इ. बाबत सखोल माहिती पुरवली जाते.

पात्रता :

- **उद्योजकांसाठी:**
  - SC/ST आणि/किंवा महिला उद्योजक.
  - वय: १८ वर्षांपेक्षा जास्त.
  - शेअरहोल्डिंग: एकाच मालकीव्यतिरिक्त उद्योगांच्या बाबतीत, किमान ५१% मालकी हिस्सा आणि हिस्सा SC/ST किंवा महिला उद्योजकांकडे असावा
  - व्यवसायाचा प्रकार: फक्त नवीन उद्योगांसाठी.
- **पत इतिहास:**
  - बँका वा इतर वित्तीय संस्थांचे कोणतेही देणे बाकी नसावे.
  - नवीन उपक्रम
  - उत्पादन, सेवा अथवा व्यापारविषयक क्षेत्रे.
  - उद्योग हा भारतातीलच असावा.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
१

महाराष्ट्रातील MSMEs साठी उपलब्ध योजना

योजना १: मुख्यमंत्री रोजगार निर्मिती कार्यक्रम (CMEGP)

उद्दिष्ट: CMEGP चा उद्देश महाराष्ट्रातील ग्रामीण आणि शहरी भागांमध्ये सूक्ष्म आणि लघु उद्योगांच्या स्थापनेला समर्थन देऊन रोजगार निर्मिती करणे आहे. हा कार्यक्रम पात्र लाभार्थ्यांना क्रेडिट-लिंक्ड सबसिडी प्रदान करून स्वयंरोजगार आणि उद्योजकतेला प्रोत्साहन देण्यासाठी तयार केला आहे.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **आर्थिक सहाय्य:**
  - उत्पादन क्षेत्रासाठी कमाल प्रकल्प खर्च मर्यादा ५० लाख रुपये आणि सेवा युनिट्ससाठी २० लाख रुपये आहे.
  - सबसिडी: प्रकल्पाच्या खर्चाच्या १५% ते ३५% पर्यंत, स्थान आणि अर्जदाराच्या श्रेणीनुसार (सर्वसाधारण किंवा विशेष श्रेणी जसे की SC/ST/महिला).
  - लाभार्थ्यांनी त्यांच्या श्रेणीनुसार प्रकल्प खर्चाच्या ५% ते १०% योगदान देणे आवश्यक आहे, उर्वरित रक्कम बँक कर्जाद्वारे वित्तपुरवठा केली जाते.
  - कर्ज वितरणानंतर ३ वर्षांनी भांडवल व व्याजाचे अनुदान कर्ज खात्यावर जमा होते, ज्यामुळे कर्जाचा बोझ कमी होतो
  - या ३ वर्षांमध्ये कर्जावर व्याजाचा एकाही हप्त्याचा चुकवा होऊ नये आणि खाते सुसंगत (बुडीत) राहावे.
- **लक्ष्य गट :**
  - या योजनेत महिला (३०% आरक्षण), SC/ST अर्जदार (२०%) आणि दिव्यांग व्यक्ती (३%) यांसारख्या विशिष्ट गटांना वार्षिक उद्दिष्टपूर्तीमध्ये प्राधान्य दिले जाते.

पात्रता निकष:
- अर्जदार १८ ते ४५ वयोगटातील असावेत, विशेष श्रेणीसाठी ५ वर्षांपर्यंतची सवलत.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
२

MSME निर्यातीसाठी सहाय्य (महाराष्ट्र निर्यात धोरण २०२३ यातील तरतुदी)

महाराष्ट्र निर्यात धोरण २०२३ अंतर्गत, MSMEs च्या निर्यातीसाठी सहाय्य योजनेचा उद्देश राज्यातील सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योगांची निर्यात क्षमता मजबूत करणे आहे. हे MSMEs ला आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत त्यांची उपस्थिती वाढविण्यात मदत करण्यासाठी आर्थिक प्रोत्साहन, क्षमता-बांधणी कार्यक्रम आणि बाजारपेठ प्रवेश सहाय्य प्रदान करते.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **निर्यातीसाठी आर्थिक प्रोत्साहन:** एकूण उलाढालीच्या ५०% (पेक्षा जास्त SC/ST/महिला उद्योजकांसाठी ३०% पेक्षा जास्त) निर्यात करणाऱ्या MSMEs व्याज सबसिडी आणि १४ PLI-लिंक्ड क्षेत्रांमध्ये क्षेत्र-विशिष्ट सहाय्य प्रोत्साहनांसाठी पात्र आहेत.
- **क्षमता बांधणी सहाय्य:** MSMEs ची जागतिक बाजारपेठेत स्पर्धात्मकता वाढवण्यासाठी ब्रँडिंग, पर्यावरण-अनुकूल पॅकेजिंग, निर्यात गुणवत्ता मानके आणि प्रमाणन आवश्यकतांवर आधारित प्रशिक्षण कार्यक्रम आणि कार्यशाळा.
- **ODOP द्वारे बाजारपेठ शिरकाव:** ब्रँड ओळख मजबूत करण्यासाठी आणि देशांतर्गत आणि आंतरराष्ट्रीय खरेदीदारांपर्यंत पोहोचण्यासाठी 'एक जिल्हा एक उत्पादन' (ODOP) उपक्रमांतर्गत जिल्हा निहाय उत्पादनांचा प्रचार.
- याशिवाय, केंद्र सरकारकडून आयात-निर्यात धोरणातील प्रोत्साहन योजना लागू करण्यात आल्या आहेत.

पात्रता :

- अर्जदार महाराष्ट्रात नोंदणीकृत MSME असावा (उद्यम नोंदणी आवश्यक).
- उद्योग निर्यात उपक्रमांमध्ये व्यस्त असावा किंवा निर्यात बाजारपेठेत विस्तार करण्याची ठोस योजना उद्योगाकडे असावी.
- उद्योगाने मालाची गुणवत्ता निकष पूर्ण केलेले असावे तसेच निर्यातीसाठी आवश्यक कागदपत्रांची पूर्तता केलेली असावी.
- उद्योगाने केंद्र अथवा राज्य शासनाच्या यासारख्या अन्य कोणत्याही निर्यात योजनेचा एकाचवेळी फायदा घेतला नसावा.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना

३

MSME मधील महिला उद्योजकांसाठी सहाय्य (महिला उद्योजकांसाठी विशेष आणि औद्योगिक धोरण २०२५ अंतर्गत)

महिला उद्योजकांसाठी ही योजना MSME आणि औद्योगिक धोरण 2025 अंतर्गत तयार करण्यात आली आहे या योजनेचा उद्देश महिला-नेतृत्वाखालील सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योगांना प्रोत्साहन देणे आणि बळकट करणे हा आहे. ही योजना महिला आर्थिक सहाय्य, प्रशिक्षण, तंत्रज्ञान आणि बाजारपेठेपर्यंत प्रवेश उपलब्ध करून देणे हा आहे. यामुळे महिलांचा उद्योग क्षेत्रातील सहभाग वाढेल आणि लिंग-समान आर्थिक वाढ साध्य होईल.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **पायाभूत सुविधांमध्ये प्राधान्य:** महिला-नेतृत्वाखालील उद्योगांना औद्योगिक वसाहती आणि MSME झोनमध्ये प्राधान्य आणि विशेष सहाय्य दिले जाईल.
- **सेवा क्षेत्राला समान लाभ:** महिला-नेतृत्वाखालील सेवा उद्योगांना आता EPF परतावा आणि भाडे अनुदान (Rental Lease Subsidy) यांसह सर्वसमावेशक लाभ मिळतील, जे पूर्वी प्रामुख्याने उत्पादन क्षेत्रापुरते मर्यादित होते.
- **विस्तारासाठी सहाय्य (Scaling Support):** महिला उद्योजकांना त्यांच्या उद्योगाचे सूक्ष्म स्तरावरून लघु, मध्यम किंवा मोठ्या उद्योगात रूपांतर करताना एकवेळचे ₹25 लाखांपर्यंत अनुदान (Scaling Grant) दिले जाईल.
- **उद्योजकता प्रशिक्षण:** उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम (EDTP) सारख्या सुधारित योजनांद्वारे महिला उद्योजकांना स्टायपेंड आणि व्यावहारिक मार्गदर्शन दिले जाईल.

पात्रता :

- MSME अंतर्गत लाभ मिळवण्यासाठी Udyam पोर्टलवर नोंदणी करणे अनिवार्य आहे.
- महिलांच्या मालकी, भागीदारी किंवा भागभांडवलातील 50% किंवा 100% सहभागावर आधारित प्रोत्साहने दिली जातात.
- सर्वोच्च श्रेणीतील अतिरिक्त प्रोत्साहनांसाठी, उद्योगात किमान 50% ते 100% महिला कर्मचारी असणे आवश्यक आहे.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
३

MSME मधील महिला उद्योजकांसाठी सहाय्य (महिला उद्योजकांसाठी विशेष आणि औद्योगिक धोरण २०२५ अंतर्गत)

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **प्रमुख आर्थिक लाभ:**
  - **भांडवली अनुदान:** पूर्णतः महिलांच्या मालकीचे आणि किमान 50% महिला कर्मचाऱ्यांना रोजगार देणाऱ्या उद्योगांना भांडवली अनुदान सर्व प्रादेशिक गटांमध्ये (A ते D+) लागू असून, त्याची मर्यादा ₹25 कोटी किंवा स्थिर भांडवली गुंतवणुकीच्या (FCI) 20% पर्यंत आहे. प्रोत्साहनाची पातळी क्षेत्रानुसार बदलू शकते.
  - **अतिरिक्त FCI प्रोत्साहन:** महिला मालकीचे आणि किमान 50% महिला कर्मचारी असलेल्या MSME युनिट्सना अतिरिक्त 10% FCI प्रोत्साहन दिले जाते. एकूण प्रोत्साहनाची कमाल मर्यादा FCI च्या 120% पर्यंत असू शकते.
- **वीज शुल्क सवलत:** अत्यंत औद्योगिकीकृत गट A आणि B भागांमध्ये,जिथे सामान्यतः बहुतेक उद्योग पात्र नसतात, पूर्णतः महिला मालकीचे आणि 50% महिला कर्मचारी असलेल्या युनिट्सना प्रोत्साहन कालावधीत 100% वीज शुल्क सवलत दिली जाते.
- **प्रादेशिक कामगिरीबोनस:** प्रदेशानुसार, ठराविक मालकी आणि रोजगार निकष पूर्ण केल्यास महिला-नेतृत्वाखालील युनिट्सना मूळ प्रोत्साहन पॅकेजवर अतिरिक्त 5% ते 20% बोनस मिळू शकतो.
- **EPF परतावा:** महिलांना उच्च-मूल्य सेवा क्षेत्रातील नोकऱ्यांमध्ये प्रोत्साहन देण्यासाठी, राज्य सरकार नियोक्त्याच्या EPF योगदानाच्या 50% रकमेचा 5 वर्षांसाठी परतावा देते.

योजना
४

महाराष्ट्रातील स्टार्टअप्ससाठी सहाय्य (महाराष्ट्र राज्य नाविन्यपूर्ण स्टार्टअप धोरण २०२५ मधून)

महाराष्ट्र स्टार्टअप, उद्योजकता आणि नवीन उपक्रम धोरण २०२५ हे राज्याला नवोपक्रम आणि उद्योजकतेमध्ये राष्ट्रीय आणि जागतिक नेता बनवण्याच्या उद्देशाने एक सरकारी उपक्रम आहे. हे धोरण पाच वर्षांसाठी (२०२५-२०३०) प्रभावी राहील. धोरणाचा उद्देश पुढील पाच वर्षांत १,२५,००० उद्योजक तयार करणे आणि ५०,००० स्टार्टअप्सना मान्यता देणे आहे.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **महत्वाकांक्षी लक्ष्य:**
- १,२५,००० उद्योजक तयार करणे.
- ५०,००० स्टार्टअप्सना मान्यता आणि समर्थन देणे.
- **उद्योजकांना समर्थन:**
- मुख्यमंत्री महा-फंड फॉर एंटरप्रेन्युअरशिप अँड इनोव्हेशन, पाच वर्षांत ५०० कोटी रुपयांच्या निधीसह.
- २५,००० तरुण उद्योजकांना लक्ष्य, तांत्रिक सहाय्य, मार्गदर्शन आणि आर्थिक सहाय्य (५-१० लाख रुपयांचे कर्ज).
- **आर्थिक आणि वित्तीय सहाय्य:**
- **IPR परतफेड:**
- देशांतर्गत पेटंट/ट्रेडमार्कसाठी ५ लाख रुपये.
- आंतरराष्ट्रीय IPRs साठी २० लाख रुपये.
- चाचणी आणि प्रमाणन परतफेड: ५ लाख रुपयांपर्यंत.
- प्रदर्शन समर्थन: देशांतर्गत प्रदर्शनांसाठी २ लाख रुपये, आंतरराष्ट्रीय प्रदर्शनांसाठी ५ लाख रुपये.

पात्रता :

- स्टार्टअप DPIIT द्वारे मान्यताप्राप्त आणि महाराष्ट्रात नोंदणीकृत असावा.
- तो नवोपक्रम, उत्पादन विकास किंवा प्रक्रिया सुधारणेमध्ये गुंतलेला असावा.
- संस्था ही स्थापनेच्या तारखेपासून १० वर्षांपेक्षा कमी जुनी असावी.
- स्टार्टअपचे नोंदणीकृत कार्यालय किंवा मुख्य व्यवसाय महाराष्ट्रात असावा.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना

५

महाराष्ट्र उद्योग, गुंतवणूक आणि सेवा योजना २०२५

महाराष्ट्र उद्योग, गुंतवणूक आणि सेवा धोरण 2025 हे राज्याला 2029-30 पर्यंत 1 ट्रिलियन अमेरिकी डॉलर (१ लाख कोटी डॉलर) अर्थव्यवस्था बनविण्याच्या उद्देशानेतयार करण्यात आले आहे. ही योजना 2019 च्या औद्योगिक धोरणावर आधारित असून, त्यात अधिक व्यापकआणि सर्वसमावेशक दृष्टीकोन स्वीकारण्यात आला आहे. या धोरणात सेवाक्षेत्राला उद्योगाचा दर्जा देणे, प्रगत (frontier) तंत्रज्ञानाला प्रोत्साहन देणे आणि MSME क्षेत्राला विकासाचा प्रमुख आधार बनवणे यावर विशेष भर देण्यात आला आहे.. सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योगांसाठी (MSME) या धोरणाचा मुख्य उद्देश उद्योगांचे विस्तार (scaling), वित्तपुरवठा सुलभ करणे, तंत्रज्ञानाचा अवलंब वाढवणे आणि आवश्यक पायाभूत सुविधा उभारणे हा आहे.. राज्यातील Udyam-नोंदणीकृत MSME ची संख्या 1 कोटीपर्यंत वाढविणे, त्यांना मोठ्या उद्योगांमध्ये रूपांतरित होण्यासाठी मदत करणे, तसेच नवोन्मेष, गुणवत्ता प्रमाणपत्रे आणि डिजिटल समाकलनाद्वारे त्यांची स्पर्धात्मकता वाढवणे हे या धोरणाचे उद्दिष्ट आहे.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **प्रादेशिक MSME पार्क्स:** मुंबई वगळता राज्यातील 34 जिल्ह्यांमध्ये प्रत्येकी किमान एक MSME पार्क विकसित करण्यात येईल, ज्यामुळे प्रादेशिक उद्योजकता आणि रोजगारनिर्मितीला चालना मिळेल.
- **भूखंड वाटप:** सर्व औद्योगिक पार्क्समध्ये 20% भूखंड MSME साठी राखीव ठेवले जातील. तसेच पहिल्या पिढीतील उद्योजकांसाठी plug-and-play सुविधा विकसित केल्या जातील.
- **CMEGP अंतर्गत वाढीव मर्यादा:** मुख्यमंत्री रोजगार निर्मिती कार्यक्रम (CMEGP) अंतर्गत आर्थिक मर्यादा उत्पादन क्षेत्रासाठी ₹1 कोटी आणि सेवा क्षेत्रासाठी ₹50 लाख करण्यात आली आहे.
- **MSME पुनरुज्जीवन निधी:** "sick" किंवा "closed" म्हणून वर्गीकृत उद्योगांना कार्यकारी भांडवल सहाय्य व कर्ज परतफेडीला मुदतवाढ देण्यासाठी विशेष MSME पुनरुज्जीवन व पुनर्वसन निधी स्थापन करण्यात आला आहे.

पात्रता :

- या धोरणाचा लाभ घेण्यासाठी उद्योगांनी Udyam पोर्टलवर नोंदणी करणे आवश्यक आहे.
- स्थानानुसार MSME ला टप्प्याटप्प्याने (graded) प्रोत्साहने दिली जातील. नक्षल प्रभावित व आकांक्षी जिल्ह्यांमध्ये (उदा. गडचिरोली, नंदुरबार) स्थापन झालेल्या उद्योगांना स्थिर भांडवली गुंतवणुकीच्या (FCI) 100% पर्यंत प्रोत्साहन मिळू शकते.

MSME हेल्पलाईन +91 8308809334

योजना
५

महाराष्ट्र उद्योग, गुंतवणूक आणि सेवा योजना २०२५

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **उत्पादन क्षेत्रातील MSME साठी प्रोत्साहने:**
  - औद्योगिक प्रोत्साहन अनुदान (IPS): महाराष्ट्रात उत्पादित व विक्री केलेल्या वस्तूंवर भरलेल्या SGST च्या 100% पर्यंत औद्योगिक प्रोत्साहन अनुदान (IPS) दिले जाते.
  - भांडवली अनुदान: प्राधान्य क्षेत्रे, निर्याताभिमुख युनिट्स आणि वर्तुळाकार अर्थव्यवस्था प्रकल्पांसाठी. मर्यादा: ₹25 कोटी किंवा एकूण स्थिर भांडवली गुंतवणुकीच्या (FCI) 20%, जे कमी असेल ते.
  - व्याज अनुदान: MSME साठी वार्षिक 5% पर्यंत व्याज अनुदान, वार्षिक कमाल मर्यादा ₹1 कोटी.
  - वीज दर अनुदान: विशिष्ट भागांमध्ये 3 वर्षांसाठी प्रति युनिट ₹1 अनुदान. MSME साठी मर्यादा ₹1 कोटी आणि विशेष मोठ्या उद्योगांसाठी ₹1.5 कोटी.
  - वीज शुल्क सवलत: बहुतेक भागांमध्ये प्रोत्साहन कालावधीदरम्यान वीज शुल्कावर 100% सवलत.

  vस्टॅम्प ड्युटी सवलत: अविकसित भागांमध्ये (गट C, D, D+) 100% सवलत आणि विकसित भागांमध्ये (गट A आणि B) 50% सवलत.

  - EPF परतावा: ₹50,000 ते ₹1 लाख प्रति महिना वेतन असलेल्या कर्मचाऱ्यांसाठी नियोक्त्याच्या EPF योगदानाच्या 50% रक्कम 5 वर्षांसाठी परत दिली जाईल.
- **सेवा क्षेत्रातील MSME साठ प्रोत्साहने:** EPF परतावा: ₹50,000 ते ₹1 लाख प्रति महिना वेतन असलेल्या कर्मचाऱ्यांसाठी नियोक्त्याच्या EPF योगदानाच्या 50% रक्कम 5 वर्षांसाठी परत दिली जाईल.
  - भाडे अनुदान (Rental Lease Subsidy): प्रादेशिक दरांनुसार निश्चित. गट A आणि B मध्ये ₹20 कोटीपर्यंत आणि गट D मध्ये ₹1 कोटीपर्यंत.
  - कौशल्य विकास अनुदान: निवडक भागांतील पहिल्या 20 पात्र युनिट्ससाठी प्रशिक्षण खर्चावर ₹2 कोटीपर्यंत सहाय्य.
  - संशोधन व विकास (R&D) अनुदान: R&D खर्चाच्या 50% पर्यंत अनुदान, कमाल मर्यादा ₹10 कोटी.

योजना
६

प्रोत्साहनपर योजना पॅकेज २०१९ (Package Scheme of Incentives 2019)

"प्रोत्साहनपर योजना पॅकेज २०१९" राज्याच्या कमी विकसित भागांमध्ये उद्योगांच्या विकेंद्रीकरणाला प्रोत्साहन देते. या धोरणाचा उद्देश महाराष्ट्रातील उद्योगांसाठी अनुकूल औद्योगिक वातावरण निर्माण करणे आणि जागतिक स्पर्धात्मकता प्रदान करणे आहे, ज्यामध्ये संतुलित प्रादेशिक विकास आणि रोजगार निर्मितीवर भर दिला जातो.

मुख्य वैशिष्ट्ये :

- **प्रादेशिक वर्गीकरण:**
  - औद्योगिक विकासाच्या पातळीनुसार क्षेत्रांचे वर्गीकरण: गट अ (सर्वाधिक विकसित) ते गट ड+ (सर्वात कमी विकसित).
  - विशेष क्षेत्रे: विदर्भ, मराठवाडा, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग, धुळे, नक्षलग्रस्त जिल्हे.
- **MSMEs/LSIs साठी प्रोत्साहन:**
  - औद्योगिक प्रोत्साहन सबसिडी (IPS): MSMEs साठी: देय असलेल्या एकूण SGST च्या १००%.
  - व्याज सबसिडी: MSMEs साठी मुदत कर्जावर; प्रभावी दर किंवा ५%, यापैकी जे कमी असेल.
  - मुद्रांक शुल्क माफी: जमीन संपादन आणि मुदत कर्जासाठी (मागास भागांमध्ये जास्त माफी).
  - वीज दर सबसिडी: मागास आणि विशेष जिल्ह्यांमध्ये ₹१/युनिट; इतरत्र ₹०.५०/युनिट; ३ वर्षांसाठी.

पात्रता :

- खाजगी, सहकारी आणि राज्य सार्वजनिक/संयुक्त क्षेत्रातील औद्योगिक युनिट्स.
- दारू, तंबाखू, गुटखा, पान मसाला आणि प्रतिबंधित उत्पादने तयार करणारे युनिट्स यासाठी पात्र नाहीत.
- MSMED कायद्यांतर्गत नोंदणीकृत किंवा ५० कोटी रुपयांपर्यंत FCI असलेले युनिट्स.
- MCCIA MSME हेल्पलाइन
- एमसीसीआयए एमएसएमई हेल्पलाइन (MCCIA MSME Helpline) ही एक सर्वसमावेशक समर्थन प्रणाली आहे, जी उद्योजकांना अनुपालन (compliance), वित्त, तंत्रज्ञान आणि बाजारपेठेतील आव्हानांना सामोरे जाण्यासाठी मदत करते. ही हेल्पलाइन कार्यक्षमता, वाढ आणि स्पर्धात्मकता सुधारण्यासाठी तज्ञांचे मार्गदर्शन, साधने आणि वैयक्तिक शिफारसी प्रदान करते. ही हेल्पलाइन नेटवर्किंगला देखील प्रोत्साहन देते आणि व्यवसायांना मार्गदर्शक (mentors), भागीदार (partners) आणि नवीन संधींशी जोडते. यासोबतच, एमसीसीआयएने एक 'स्टार्टअप हेल्पलाइन' (Startup Helpline) सुद्धा सुरू केली आहे, जी सुरुवातीच्या टप्प्यातील संस्थापकांना संकल्पना प्रमाणीकरण (validation), कागदपत्रांची पूर्तता, निधी उभारणी आणि तंत्रज्ञान अवलंब अशा बाबींमध्ये मदत करते.

तज्ज्ञांच्या सल्ल्याने करा तुमच्या उद्योगाची भरभराट

कष्टाने उभारलेला व्यवसाय वाढविणे हे शिवधनुष्य उचलण्याइतकेच कठीण. तुमचे हात त्यासाठी बळकट व्हावेत याकरिता आम्ही घेऊन आलोय **MSME हेल्पलाईन...**

प्रमुख सेवा

नव्या व्यवसायाची नोंदणी

- व्यवसाय नोंदणीविषयक सविस्तर माहिती
- सरकारी नियमन, अनुपालना यांविषयी मार्गदर्शन

GST विषयक सल्ला

- GST फायलिंगमधील चुका टाळण्यासाठी मार्गदर्शन
- इनपुट टॅक्स क्रेडिट कसे वाढवावे, याविषयी सल्ला

वित्तीय मार्गदर्शन

- MSME साठीच्या विविध सरकारी योजनांची ओळख
- वित्तसंस्थांकडून होऊ शकणाऱ्या मदतीची माहिती

GeM विषयक प्रशिक्षण

- केंद्र सरकारच्या e-मार्केटप्लेसचा व्यवसायासाठी कसा फायदा घ्यावा, याचे प्रशिक्षण
- रजिस्ट्रेशन, व्हेंडर अॅसेसमेंट, टेंडर सबमिशनसाठी सहकार्य

मार्केटिंग आणि ब्रँडिंग

- डिजिटल आणि सोशल मीडियाचा व्यवसायासाठी कसा वापर करावा, याविषयी सल्ला
- व्यवसायावृद्धीसाठी आवश्यक विपणन धोरणांच्या आखणीसाठी मदत

आयात-निर्यातीसाठी विशेष मार्गदर्शन

- व्यवसाय सातासमुद्रापार नेण्यासाठी तज्ज्ञांचे मार्गदर्शन
- परकी व्यापार धोरण, आयात-निर्यातीसाठी लागणारी कागदपत्रे व नियमांची माहिती

MSME हेल्पलाईन का निवडावी?

MSME हेल्पलाईनचे फायदे

तज्ज्ञांचा सल्ला
अडचणीतून मार्ग दाखविणाऱ्या अनुभवी, विषयतज्ज्ञांचा सल्ला

व्यवसायानुरूप मार्गदर्शन
व्यवसायाचा आकार आणि स्वरूप पाहून योग्य ते मार्गदर्शन

मोफत मार्गदर्शन
राष्ट्रनिर्माणातील खारीचा वाटा म्हणून व्यावसायिकांसाठी निशुल्क सेवा

व्यापक साहाय्य
व्यवसायासंदर्भातील लोकल ते ग्लोबल पैलूंचा समावेश

यशोगाथा

कागदपत्रांची चोख पूर्तता केल्याने एरवी त्रासदायक वाटणारे GST एकदम सोपे आणि व्यवसायवृद्धीस पूरक वाटायला लागले. योग्य मार्गदर्शनासाठी MCCIA हेल्पलाईनला अनेक धन्यवाद!

– एक MSME उद्योजक

आजच संपर्क साधा

1
वेळ ठरवा
+91-83088 09334 या क्रमांकावर फोन किंवा व्हाट्सअॅप करून सोमवार ते शुक्रवारदरम्यानची वेळ ठरवा

2
तज्ज्ञांशी बोला
आपल्या व्यवसायाविषयक समस्यांसाठी तज्ज्ञांशी संवाद साधा

3
निश्चिंत राहा
व्यवसायवृद्धीसाठी दिलेल्या सल्ल्याचे पालन करा आणि उत्तम परिणामांची खात्री बाळगा

Notes:

MSME हेल्पलाईन

तज्ज्ञांचा सल्ला

व्यवसायानुरूप मार्गदर्शन

प्रभावी परिणाम

पूर्णपणे मोफत

आजच फोन किंवा व्हॉट्सअॅप करा

+91 8308809334

mcciа®

मराठी चेंबर ऑफ कॉमर्स,
इंडस्ट्रीज अँड अॅग्रिकल्चर

505, A विंग, MCCIA ट्रेड टॉवर, 403, सेनापती बापट रस्ता, पुणे 411 016
020-2570 9000 | info@mcciapune.com

अटी व शर्ती लागू